

ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОГО РЕЙТИНГУ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

Розглянуто проблему залучення іноземних інвестицій в економіку України. Проведено оцінку інвестиційного рейтингу регіонів на основі п'яти груп показників: економічного розвитку регіону, ринкової інфраструктури, фінансового сектора, людських ресурсів, малого підприємництва.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна діяльність, підприємство з іноземними інвестиціями, інвестиційний клімат, інвестиційний рейтинг.

Assist. N.M. Zayarna; student N.M. Ilyash – L'viv commercial academy

The Evaluation of the Investment Rate of the Regions of Ukraine

The problem of involving the foreign investments in the economy of Ukraine is analyzed. The investment rate of the regions which is evaluated, is based on five groups of indexes they are: the economical development of the regions, market infrastructure, financial sector, human recourses, small enterprise and government.

Keywords: the investments, the investing activities, joint venture, the investment climate, the investment rate.

Розвиток економіки будь-якої країни на сучасному етапі не може відбуватися без залучення іноземних інвестицій. Проблема інвестування зараз дуже гостро стоїть у більшості країн світу і для України вона так само є надзвичайно актуальною. І це не тому, що в неї недостатній промисловий потенціал або ж нема кваліфікованих кадрів. Тож у чому річ? Спробуємо розібратися в інвестиційній ситуації в Україні.

Інвестиційна діяльність є сукупністю практичних дій юридичних осіб, держави та громадян щодо реалізації інвестицій. Нинішня правова система України охоплює більше ніж 100 законодавчих та інших нормативних актів, що регулюють інвестиційну діяльність. Серед них необхідно, насамперед, відзначити Закони України "Про інвестиційну діяльність", "Про іноземні інвестиції", "Про державну програму заохочення іноземних інвестицій в Україні", "Про цінні папери та фондову біржу", які створюють правову основу інвестиційної діяльності. Зараз Україна, безумовно, є державою, яка залучає іноземний капітал на свою територію і, судячи з усього, вона залишиться такою ще тривалий час, тому необхідно використовувати всі можливі державні механізми для залучення іноземних інвестицій.

Інвестиційний процес в Україні гальмується через суб'єктивні й об'єктивні причини, серед яких виділяють: політичну та економічну нестабільність; часті зміни законодавства (в Україні так часто переглядалися закони, що стабільною можна вважати тільки постійну їх зміну); відсутність налагодженого надійного митного контролю та недоліки у Митному кодексі України; корумпованість влади в Україні; повільні темпи приватизації; проблема з вирішення питань земельної власності. Тому, відповідно до оцінок міжнародних експертів, за створенням надійного інвестиційного клімату Україна посідає 140 місце [9].

Держава має різні важелі для того, щоб сприяти залученню іноземного капіталу. Найважливіші з них: створення привабливого інвестиційного

клімату; надання податкових пільг; створення спеціальних економічних зон; використання фінансового механізму; надання митних пільг; створення системи гарантій (неможливість націоналізації та примусового вилучення інвестицій); інформаційне забезпечення; упровадження системи страхування; створення центрів допомоги іноземним інвесторам.

Для кожного інвестора важливими, окрім державної підтримки, є порівняння ринкових можливостей потенційного підприємства (сфери, галузі) в яке будуть вкладати інвестиційний капітал. Тому підприємству, яке прагне, щоб іноземні інвестиції були залучені саме в нього, необхідно розробити бізнес-план первинного інвестиційного проекту, алгоритм якого представлений на рис. 1.

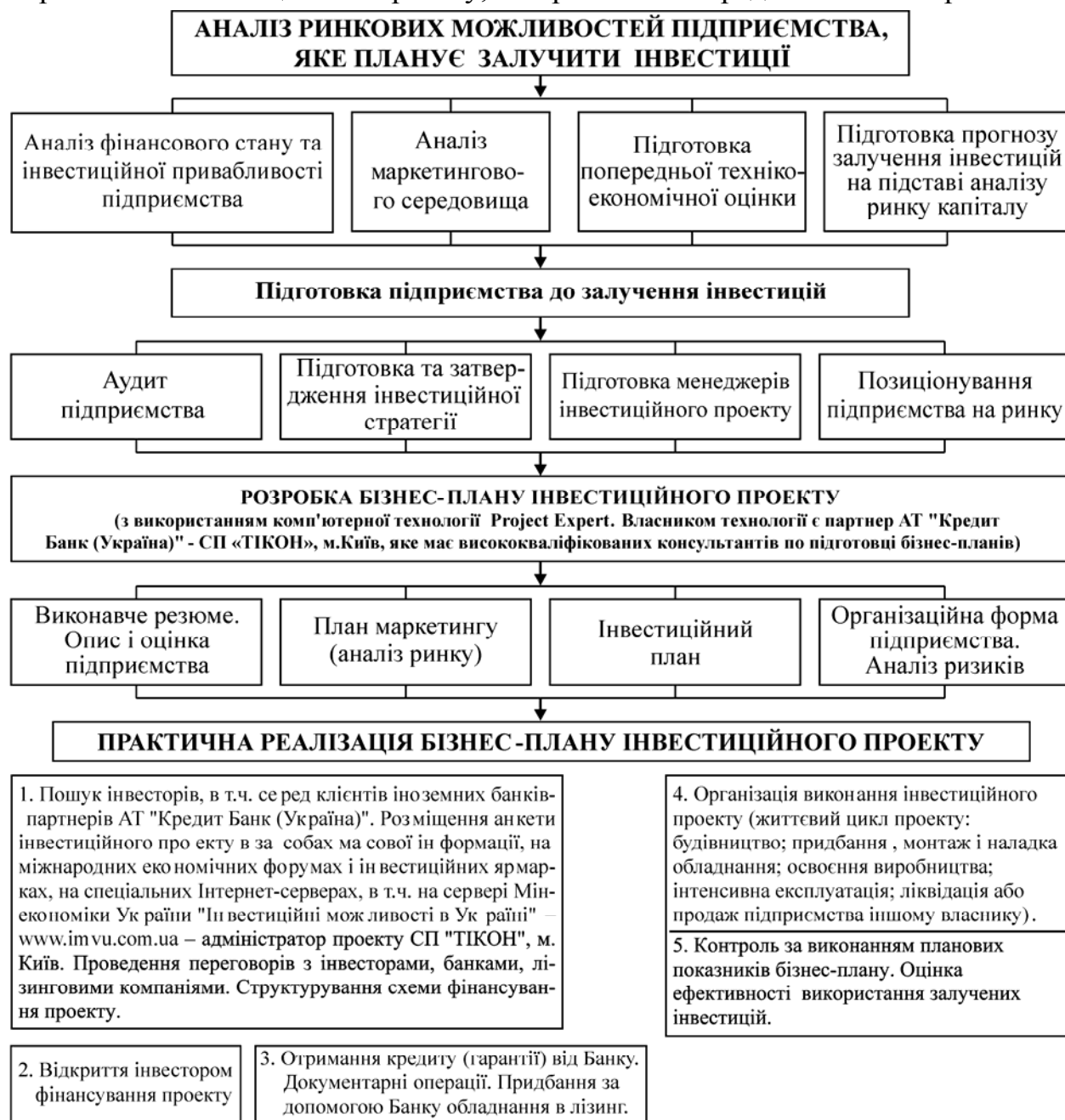

Рис. 1. Процес залучення іноземних інвестицій

Перший етап включає у себе аналіз ринкових можливостей, центральне місце в якому приділяється оцінці інвестиційного рейтингу регіону, тобто порівнянню інвестиційної привабливості того чи іншого регіону. Результати

рейтингового оцінювання регіонів за підсумками 2005 р. (табл. 1) базуються на основі п'яти груп показників: економічний розвиток регіону (1), ринкова інфраструктура (2), фінансовий сектор (3), людські ресурси (4), мале підприємництво і влада (5). Рейтингову таблицю за підсумками 2005 р. уже традиційно очолило місто Київ. Утім, необхідно зазначити, що перевага столиці над іншими регіонами з року в рік скорочується. Наступні позиції в інвестиційному рейтингу посіли два типово індустріальних регіони: Дніпропетровська і Харківська області. При цьому різниця у рейтингових балах цих регіонів виявилась незначною. Успіх Дніпропетровської області значною мірою пояснюється концентрацією фінансових потоків – регіон є другим за величиною фінансовим центром України.

Табл. 1. Складові інвестиційного рейтингу регіонів України за 2005 р. *

Назви регіонів	Економічний розвиток		Розвиток інфраструктури		Фінансова інфраструктура		Людські ресурси		Підприємництво і місцева влада		Комплексний показник	
	бал	місце	бал	місце	бал	місце	бал	місце	бал	місце	рейт. бал	місце
АР Крим	0,247	13	0,358	5	0,052	13	0,48	4	0,453	5	0,284	8
Вінницька	0,22	17	0,295	10	0,021	22	0,407	14	0,247	23	0,215	16
Волинська	0,197	21	0,312	9	0,084	8	0,411	12	0,183	25	0,22	14
Дніпропетровська	0,514	2	0,386	4	0,236	2	0,443	6	0,441	6	0,396	2
Донецька	0,331	4	0,468	2	0,135	4	0,357	24	0,453	4	0,334	3
Житомирська	0,163	25	0,191	23	0,015	24	0,396	17	0,224	24	0,172	26
Закарпатська	0,262	12	0,28	12	0,029	20	0,497	3	0,253	22	0,237	13
Запорізька	0,329	5	0,316	8	0,071	16	0,434	8	0,407	9	0,284	6
Івано-Франківська	0,273	9	0,261	17	0,039	7	0,396	20	0,142	26	0,205	19
Київська	0,313	6	0,241	19	0,089	26	0,505	2	0,432	7	0,284	7
Кіровоградська	0,215	18	0,242	18	0,015	14	0,352	25	0,272	21	0,197	22
Луганська	0,234	15	0,224	22	0,047	6	0,326	26	0,329	12	0,211	17
Львівська	0,268	11	0,357	7	0,098	12	0,423	9	0,322	13	0,273	9
Миколаївська	0,23	16	0,267	14	0,065	3	0,363	21	0,416	8	0,242	11
Одеська	0,307	7	0,358	6	0,152	11	0,438	7	0,495	3	0,325	5
Полтавська	0,335	3	0,267	15	0,066	23	0,408	13	0,379	10	0,269	10
Рівненська	0,241	14	0,189	24	0,021	25	0,415	10	0,292	17	0,205	20
Сумська	0,157	26	0,27	13	0,015	15	0,358	23	0,293	16	0,193	23
Тернопільська	0,198	20	0,238	20	0,041	5	0,36	22	0,29	19	0,202	21
Харківська	0,268	8	0,415	3	0,113	17	0,445	5	0,531	2	0,328	4
Херсонська	0,163	24	0,163	26	0,036	19	0,412	11	0,291	18	0,183	24
Хмельницька	0,173	22	0,263	16	0,032	9	0,404	15	0,302	15	0,207	18
Черкаська	0,269	10	0,228	21	0,074	18	0,386	18	0,344	11	0,238	12
Чернівецька	0,208	19	0,28	11	0,034	21	0,375	16	0,306	14	0,22	15
Чернігівська	0,169	23	0,186	25	0,024	20	0,843	19	0,29	20	0,181	25
м. Київ	0,728	1	0,719	1	1	1		1	0,613	1	0,792	1

*Рейтингова Агенція Інституту Реформ (www.ipa.net.ua)

Замикають групу "лідерів" Одеська, Запорізька, Львівська та Донецька області. Зазначимо, що перші три регіони у 2005 р. зареєстрували практично однако-ву величину чистого приросту іноземних інвестицій (на рівні 70-80 млн. дол.).

Однак, на відміну від типово індустріальних областей, ця трійка має істотні відмінності у структурі своїх економік. Натомість, Одещина і Львівщина використовують своє прикордонне розташування та стимулюють розвиток сфери послуг. У цьому контексті зрозумілим є те, що Одеська область захопила пальму першості за групою показників, які характеризують відносини у сфері підприємництва та місцевої влади. Львівська область залишається найменш розвиненою серед лідерів рейтингу за показниками групи "економічний розвиток".

Найбільше погіршення позицій зареєстровано для Луганської та Сумської областей (з 13-го місця у 2002 р. на 17-е у 2005 р. та з 16-го на 23-е відповідно). Наразі найвищі показники Луганська область, як представник індустріальних регіонів, показує тільки за рахунок фінансового сектора. Натомість у решті категорій її можна зараховувати до аутсайдерів. Сумська ж область посіла місця у межах 15-26 за усіма групами

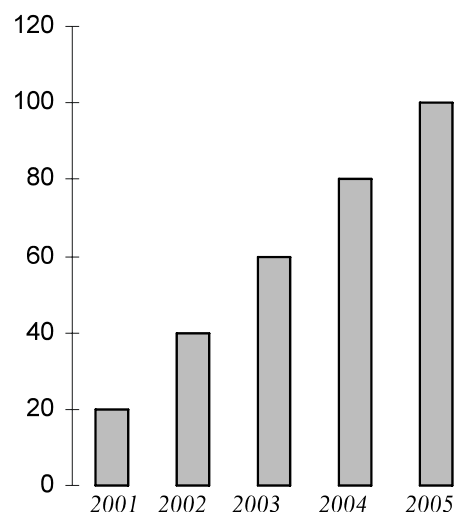
Вниз на дві сходинки перемістилися також Вінницька, Житомирська, Івано-Франківська, Полтавська та Хмельницька області. Водночас Дніпропетровська, Закарпатська та Тернопільська покращили свої позиції на 2 пункти.

Регіони у нижній частині рейтингової таблиці характеризуються щільним розташуванням за величиною рейтингового балу, що робить можливими "карколомні" злети і падіння. Цікаво зазначити, що протягом останніх років при зміні позицій регіонів-"аутсайдерів" та учасників "основної групи" досить часто спостерігався так званий ефект "сусідської корови". Тобто зростання відбувалося не за рахунок покращення ситуації у певній області, а через погіршення показників інших регіонів. Відтак, твердження про "місцеві точки зростання" наразі не має вагомих підстав на регіональному рівні.

Однак при позитивній динаміці, зберігаються диспропорції у географічному розподілі іноземного капіталу. Тільки 12 українських міст залучили понад 100 млн. доларів інвестицій з-за кордону. Натомість взагалі незнайомі з іноземними інвестиціями 22 зі 176 міст обласного значення. Іноземні інвестиції, зазвичай спрямовані у міста – мільйонери, великі промислові центри на сході України, а також портові міста. Єдиним представником Західної України у переліку реципієнтів – мільйонників є Львів (204 млн. доларів), а з – поміж рекреаційних територій – Ялта (176 млн. доларів).

Розглянемо графічно тенденцію зміни чистого приросту прямих іноземних інвестицій на одного мешканця за роками (рис. 2).

Рис. 2. Чистий приріст прямих іноземних інвестицій на одного мешканця за рік, дол. США [1]

У 2005 р. в економіку України іноземними інвесторами вкладено 1326,6 млн. дол. США прямих інвестицій, нерезидентами вилучено капіталу на 249,5 млн. дол. США. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну на 01.01.2006 становив 9532,2 млн. дол. США, що становить 202 дол. США на одного

мешканця України. Прямі іноземні інвестиції в Україну надійшли з 117 країн світу. Найактивнішими партнерами у сфері іноземного інвестування є інвестори з Польщі, Німеччини, Угорщини, Швейцарії, Данії та інші.

Підприємствами та організаціями усіх форм власності за 12 місяців 2005 р. освоєно 60049,2 млн. грн. капітальних інвестицій. У структурі капітальних інвестицій доля інвестицій в основний капітал становить 85,8 %. У 2005 р. порівняно з 2004 р. інвестиції в основний капітал зросли на 3,4 % і становили 51551,9 млн. грн. Збільшення обсягів інвестицій в основний капітал досягнуто у 13 регіонах. Найбільш активне освоєння капіталовкладень відбулося у Житомирській (збільшення порівняно з 2004 р. на 31,1 %), Київській (на 27,6 %), Донецькій (на 22,2 %), Луганській (на 20,5 %), Вінницькій (на 18,7 %) та Сумській (на 18,5 %) областях. У технологічній структурі інвестицій в основний капітал витрати на придбання машин, обладнання та устаткування становлять 48,6 % від загального обсягу на будівельні і монтажні роботи 45,2 %. Найбільшу частку інвестицій в основний капітал направлено у розвиток промисловості 40,8 %. Підприємствами обробної промисловості освоєно 13595,2 млн.грн., що у 1,2 раза більше порівняно з попереднім роком. Значно зросли обсяги інвестицій в основний капітал у підприємства таких видів економічної діяльності, як виробництво шкіри та шкіряного взуття – у 2,5 раза, текстильна промисловість та пошиття одягу – у 2,1 раза, металургія та оброблення металу – у 1,6 раза, хімічне виробництво – у 1,5 раза, хімічна та нафтохімічна промисловість, виробництво деревини та виробів з деревини – у 1,4 раза. Частка коштів у структурі інвестицій в основний капітал, освоєних за рахунок державного бюджету, скоротилась майже втричі і становила 4,1 % до загального обсягу

Можна зробити висновок, що для інвестора сьогодні найбільш привабливими виглядають великі міста, переважно обласні центри, з відносно розвиненою інфраструктурою. Для активізації інвестиційної діяльності потрібна інвестиційна політика з чіткими механізмами реалізації на державному та регіональному рівнях. Необхідна загальна стратегія інвестиційного розвитку регіонів, яка б визначала пріоритети інвестування на основі врахування їх економічного ефекту, але не сьогоденного й одноразового, а перспективного і стабільного.

Окреслюються два напрями впливу органів влади та органів місцевого самоврядування на інвестиційну привабливість окремої території: через законодавчі акти і через громадський сектор. Зміни у нормативно-правовій базі мають передбачати:

- розроблення й ухвалення декількох рамкових нормативних актів, зокрема, про роль центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування у підвищенні інвестиційної привабливості територій, про оцінку діяльності органів влади та місцевого самоврядування через зміну показників інвестиційної діяльності;
- внесення доповнень до Законів України "Про місцеве самоврядування в Україні" та "Про місцеві державні адміністрації" стосовно розширення прав і зобов'язань місцевих органів з регулювання інвестиційної діяльності;

- розроблення та ухвалення законодавчих актів, що регулюють проведення реального регулювання підприємницької діяльності, розвиток пенсійної системи у напрямку збільшення інвестиційних ресурсів на фінансовому ринку України, розвиток іпотечного кредитування, а також удосконалюють механізми амортизаційної політики;
- ухвалення Податкового кодексу України.

Місцеві органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування мають посилити свою роль у створенні умов для покращання інвестиційної привабливості регіону шляхом співробітництва із громадськими організаціями та підприємствами шляхом:

- сприяння підприємствам у розробці інвестиційних проектів;
- проведення тренінгів для службовців місцевого рівня, зокрема, з приводу формування інвестиційної карти регіону;
- рекламно-інформаційної підтримки внутрішнього ринку, активного рекламування природно-ресурсного та економічного потенціалів території;
- створення рад із питань залучення іноземних інвестицій, які мають розробляти паспорти територій із зазначенням виробничих ланцюжків;
- проведення опитування керівників компаній з метою виявлення їх інвестиційних уподобань;
- сприяння розвитку ринкової інфраструктури (консалтингових груп, юридичних, аудиторських фірм, маркетингових компаній);
- створення Агентств регіонального розвитку, що надаватимуть іноземним інвесторам інформаційні, консультаційні послуги, допомагатимуть в отриманні дозволів для реалізації проектів, акумулюватимуть інвестиційні пропозиції.

Інвестиційна привабливість регіонів – незаперечний чинник стабільного соціально-економічного розвитку регіону і країни. Держава в цьому процесі відіграватиме роль координуючого центру, запобігаючи економічній відокремленості регіонів. Тільки у співпраці виробничих структур та органів влади центрального та місцевого рівнів і органів місцевого самоврядування можливо досягти максимально ефективних результатів.

Література

1. **Недержавний** аналітичний центр (Ін-т Реформ). Інвестиційний рейтинг міст та регіонів України// Кредоінвест. – 2006, № 1.
2. **Недержавний** аналітичний центр (Ін-т Реформ). Інвестиційна привабливість регіонів України вплив владних інституцій// Кредоінвест. – 2006, № 1.
3. **Суша М., Сухий О.** Стан та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку Львівської області// Кредоінвест. – 2006, № 1.
4. **Закон України** "Про режим іноземного інвестування" від 19.03.96 р.
5. **Загородній А.Г., Вознюк Г.Л.** Фінансово-економічний словник. – Львів: Вид-во НУ "Львівська політехніка", 2005 р. – 714 с.
6. **Пігач Я.М., Труфанова Л.М.** Господарське законодавство: Навч. пос. – К: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.
7. **Сідун В.А., Пономарьова Ю.В.** Економіка підприємства: Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 436 с.
8. **Центр** сприяння залученню іноземних інвестицій та розвитку малого і середнього бізнесу ВАТ "Кредобанк"// Кредоінвест. – 2006, № 1.
9. **Ландарь** "Особливості залучення іноземних інвестицій в Україну"// Економіка України, грудень 1998, № 12. Шевчук, Рогожин www.google.com.ua.